

Det danske klassesamfund

Skole og karakterer for børn opdelt på sociale klasser

Denne analyse er en del af baggrundsanalyserne til bogen "Det danske klassesamfund – et socialt Danmarksportræt". I denne analyse er fokus på valg af skole og karakterer for børnene i de sociale klasser. Brugen af privatskoler, hvem der går i klasse med hvem og karakterniveauet for børnene undersøges.

af chefanalytiker **Jonas Schytz Juul**
og **Samira Nawa**

29. oktober 2012

Analysens hovedkonklusioner

- Privatskoler er mest benyttet blandt overklassens børn, hvor 29 pct. af børnene går i privatskole. Herefter kommer den højere middelklasse, hvor knap 23 pct. af børnene går i privatskoler. Den mindste andel er blandt arbejderklassens og underklassens børn, hvor omkring 10-11 pct. af børnene går i privatskoler.
- Der er en stigende tendens til opdeling af skolerne. I 1985 var der blot 2,5 pct. af underklassens børn, der gik i skoler, hvor minimum 1/3 af eleverne var underklasse. I 2009 er dette steget til 13,6 pct. Samme tendens ser man for overklassens børn. I 1985 gik 10 pct. af overklassens børn i skoler, hvor minimum halvdelen af eleverne var overklasse eller højere middelklasse. I 2009 er dette tal steget til over 22 pct.
- Overklassens og den højere middelklassens børn får de højeste karakterer i folkeskolen. I 2009 lå de omkring et karakterpoint over middelklassens børn, som igen ligger ca. et karakterpoint over arbejderklassens børn, som igen ligger ca. et karakterpoint over underklassens børn. Samlet er der en forskel i karaktergennemsnit på 3-4 point mellem overklassens og underklassens børn i 2009.

Kontakt

Chefanalytiker

Jonas Schytz Juul

Tlf. 33 55 77 22

Mobil 30 29 11 07

jsj@ae.dk

Kommunikationschef

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Skole og karakterer for børn opdelt på sociale klasser

I denne baggrundsanalyse om de sociale klasser er fokus på børnene. Børnene er opdelt i de fem sociale klasser, alt efter hvilken social klasse deres forældre har. I analysen undersøges dels brugen af privatskoler, hvem der går i klasse med hvem og karakterniveauet for børnene.

Af boks 1 fremgår klassedefinitionerne.

Boks 1. Klassesamfundet i Danmark. Definition af klasserne

Overklasse:

- Selvstændige, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst (i 2012 er det 1,2 million kr.).
- Topledere, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Eksempler: Fabrikant, bankdirektør, finansanalytiker, kommunaldirektør.

Højere middelklasse:

- Selvstændige, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst (i 2012 mellem 807.000 kr. og 1,2 million).
- Topledere, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med akademisk uddannelse, der ikke indgår i overklassen, uanset indkomst.
- Eksempler: Skoleleder, ingeniør, gymnasielærer, læge.

Middelklasse:

- Selvstændige, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst (i 2012 under 807.000 kr.).
- Topledere, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Personer med kort eller mellemlang videregående uddannelse, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Eksempler: Murermester, brugsuddeler, folkeskolelærer, sygeplejerske.

Arbejderklasse:

- Personer med erhvervsfaglig uddannelse, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Ufaglærte, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Eksempler: Industritekniker, tømrer, lastbilchauffør, sosu-assistent.

Underklasse:

- Personer, der er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året.
- Eksempler: Førtidspensionist, kontanthjælpsmodtager.

Studerende indgår ikke i klasseopdelingen. Kun personer i aldersgruppen 18-59 år er med i klasseopdelingen.

Overklassens og den højere middelklassens børn går oftest i privatskoler

I tabel 1 er de sociale klassers børn opdelt på, hvilken skole de går i. Der er taget udgangspunkt i børn der er 14 år. Af tabellen ses det, at privatskoler er mest benyttet blandt overklassen, hvor 29 pct. af børnene går i privatskole. Herefter kommer den højere middelklasse, hvor knap 23 pct. af børnene går i privatskoler. Den mindste andel finder blandt arbejderklassen og underklassen, hvor omkring 10-11 pct. af børnene går i privatskoler.

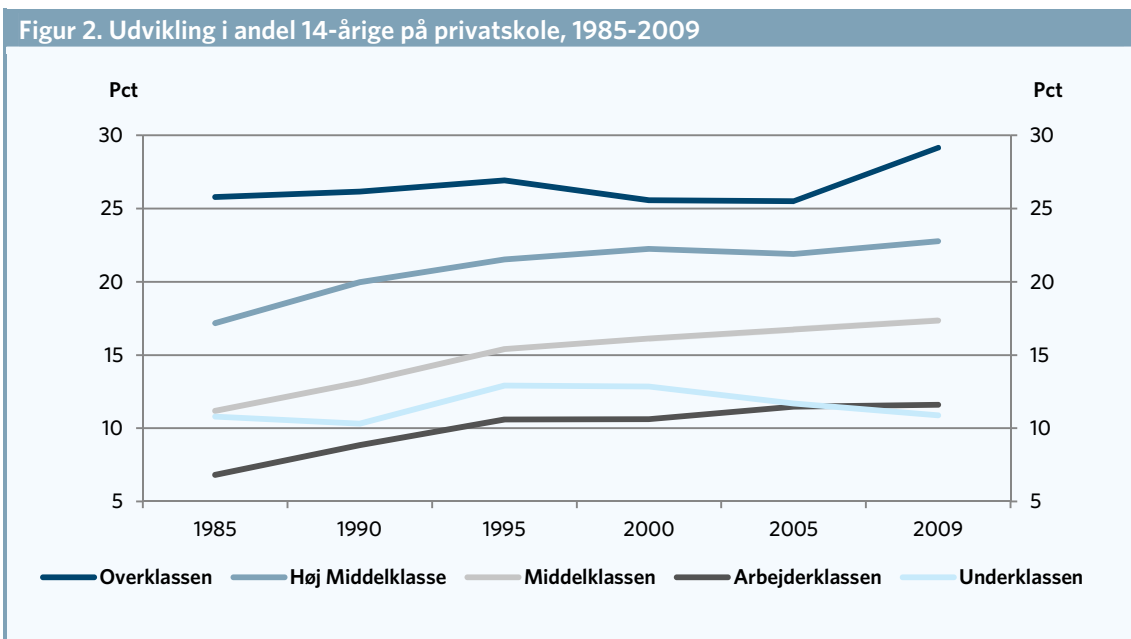
I tabellen ses også, hvor udbredte privatskoler var i 1985, og det ses, at benyttelsen af privatskoler er steget for alle sociale klasser, bortset fra underklassen.

Tabel 1. Tabel 6. Fordeling af 14-årige på efterskole, privatskole og offentlig skole

	2009			1985		
	Efterskole	Privatskole	Offentlig skole	Efterskole	Privatskole	Offentlig skole
	Pct.					
Overklassen	1,2	29,2	69,7	1,6	25,8	72,6
Høj. middel-klasse	0,8	22,8	76,5	1,7	17,2	81,2
Middelklassen	1,5	17,3	81,1	2,8	11,2	86,0
Arbejderklassen	1,7	11,6	86,7	2,3	6,8	90,9
Underklassen	2,6	10,9	86,5	5,8	10,8	83,4
I alt	1,6	15,5	82,9	2,5	9,9	87,5

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statiks registre

Udviklingen af brugen af privatskole blandt de 14-årige er også vist i figur 1.

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statiks registre

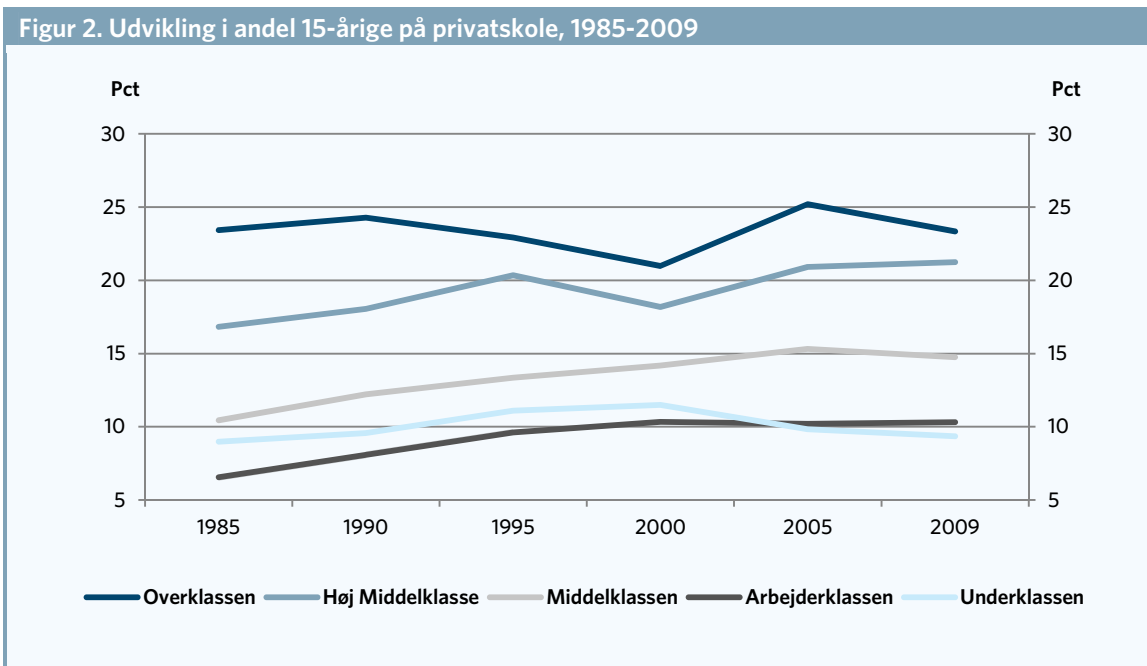
Ser man i stedet på de 15-årige, får man også brugen af efterskoler med. Af tabellen ses det, at der ikke er stor forskel i brugen af efterskoler imellem de tre sociale klasser. Middelklassens børn går dog oftest på efterskole som 15-årige (knap 14 pct.), mens underklassens børn har den mindste andel i efterskole i 2009 (10 pct.). Det står i kontrast til 1985, hvor underklassens børn oftest var på efterskole.

Tabel 2. Fordeling af 15-årige på efterskole, privatskole og offentlig skole

	2009			1985		
	Efterskole	Privatskole	Offentlig skole	Efterskole	Privatskole	Offentlig skole
Overklassen	12,7	23,4	63,9	6,7	23,4	69,9
Høj. middelklasse	11,9	21,2	66,8	6,5	16,8	76,7
Middelklassen	13,8	14,8	71,5	9,1	10,4	80,4
Arbejderklassen	11,8	10,3	77,9	6,1	6,6	87,3
Underklassen	10,1	9,4	80,5	10,0	9,0	81,0
I alt	12,4	13,6	74,0	7,2	9,2	83,6

Anm: Kun 15-årige (ultimo året) indgår i beregningerne
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statiks registre

Figur 2 viser udviklingen i andelen af 15-årige på privatskoler fra 1985 og frem til 2009. Af figuren fremgår det, at andelen af 15-årige fra overklassen på privatskole dalede fra 1990 til 2000, således at der i 2000 var 21 pct. på privatskole. Herefter steg andelen igen frem til 2005, hvor den var på godt en fjerdedel for igen at falde til 23,4 pct. i 2009.

Anm: Kun 15-årige (ultimo året) indgår i beregningerne
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statiks registre

Hvem går i klasse med hvem?

Udover at undersøge brugen af privatskoler i de sociale klasser kan det være interessant at se på, hvem der går i klasse med hvem. Går overklassens børn fx oftest i klasse med andre overklassebørn, eller er det mere blandet?

Dette er undersøgt ved at se på de 14-årige. For hvert barn er det undersøgt, hvor stor en andel af barnets klasse, der udgøres af hhv. overklasse, højere middelklasse, middelklasse, arbejderklasse og underklasse. Resultatet er vist i tabel 3.

Af tabellen ses det eksempelvis, at overklassens børn i gennemsnit går i en skoleklasse, hvor 11 pct. af eleverne er overklassebørn. Det skal sammenholdes med, at i alt udgør overklassens børn 3,6 pct. af alle de 14-årige. Yderligere 20,8 pct. af børnene i en gennemsnitlig klasse for ét overklassebarn er højere middelklasse. Det er igen en overrepræsentation i forhold til det samlede gennemsnit, hvor den højere middelklassens børn udgør 12,9 pct. Omvendt er børn af arbejderklassen og underklassen underrepræsenteret i en gennemsnitlig skoleklasse for et barn af overklassen.

Samme tendens ser man blandt børn af den højere middelklasse. For et gennemsnitligt barn i den højere middelklasse er 21,1 pct. af eleverne også selv fra den højere middelklasse. Og yderligere knap 6 pct. er fra overklassen.

Ser man på et gennemsnitligt underklassebarn, så er knap 18 pct. af eleverne også selv børn af underklassen. Der er altså tre gange så mange børn fra underklassen i en gennemsnitlig skoleklasse for et underklassebarn, som der er for et gennemsnitligt overklassebarn.

Omvendt er der 4,5 gange så mange overklassebørn i en skoleklasse for et gennemsnitligt overklassebarn, i forhold til et gennemsnitligt underklassebarn.

Tabel 3. Hvem går i klasse med hvem?, 2009

	Gennemsnitlig andel af hver socialklasse i barnets skole i pct.				
	Overklassen	Høj Middelklasse	Middelklassen	Arbejderklassen	Underklassen
Overklassen	11,0	20,8	31,5	31,2	5,6
Høj. middelklasse	5,7	21,1	33,3	33,4	6,5
Middelklassen	3,3	12,6	37,0	39,8	7,3
Arbejderklassen	2,7	10,5	33,0	45,6	8,3
Underklassen	2,4	10,0	29,5	40,5	17,7
I alt	3,6	12,9	34,0	41,1	8,4

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne. Efterskoleelever indgår ikke i beregningerne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

I tabel 4 er vist det samme som tabel 3, men for 14-årige i 1985. Der er en tendens til en stigende opdeling af skolerne. I 1985 var det ca. ¼ af eleverne for et gennemsnitligt overklassebarn, der selv er overklasse eller højere middelklasse. I 2009 er dette steget til knap 1/3. For underklassebørnene var andelen af andre underklassebørn i skolen på 10 pct. i 1985, hvilket er steget til knap 18 pct. i 2009.

Tabel 4. Hvem går i klasse med hvem?, 1985

	Gennemsnitlig andel af hver socialklasse i barnets skole i pct.				
	Overklassen	Høj Middelklasse	Middelklassen	Arbejderklassen	Underklassen
Overklassen	10,5	14,2	28,2	43,6	3,5
Høj. middelklasse	5,8	15,1	28,5	46,8	3,8
Middelklassen	3,8	9,4	31,7	51,1	4,0
Arbejderklassen	3,1	8,1	26,9	57,2	4,7
Underklassen	3,0	7,7	24,7	54,6	10,0
I alt	3,8	9,4	28,3	53,9	4,6

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne. Efterskoleelever indgår ikke i beregningerne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

En anden måde at illustrere den øgede opdeling er vist i tabel 5. Her er der set vist, hvor stor en andel af underklassens børn, som går i skoler, hvor minimum 1/3 af eleverne er fra underklassen. Det var der blot 2,5 pct., der gjorde i 1985, mens 13,6 pct. af underklassens børn i 2009 gik i skoler, hvor minimum 1/3 af eleverne var underklasse. Samme tendens ser man for overklassebørn. I 1985 gik 10 pct. af overklassebørnene i skoler, hvor minimum halvdelen af eleverne var overklasse eller højere middelklasse. I 2009 er dette tal steget til over 22 pct.

Tabel 5. Klassekammeraternes sociale status

	1985	2009
Andel underklassebørn, der går i klasse med min. en tredjedel andre underklassebørn	2,5	13,6
Andel overklassebørn, der går i klasse med min. 50 pct. andre børn fra overklassen/høj middelklasse	10,1	22,4

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Opdelingen i skolerne kan også vises ved at se direkte på de 25 skoler, hvor der er flest overklassebørn og børn fra den højere middelklasse. Ser man på disse 25 skoler som et samlet gennemsnit, så udgør børn af overklassen eller den højere middelklasse næsten 2/3 af eleverne på disse 25 skoler. Børn af underklassen udgør lidt over 3 pct. Det er vist i tabel 6

Tabel 6. Gennemsnitlig fordeling af børn i de 25 skoler, hvor overklassens og den højere middelklassens børn er mest overrepræsenteret

	Andel	Antal
Overklasse+ høj middel	62,4	827
Middelklasse	20,2	268
Arbejderklasse	14,1	187
Underklasse	3,3	44
I alt	100,0	1326

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne. Efterskoleelever indgår ikke i beregningerne. Kun skoler med minimum 16 elever (14-årige) er taget med i beregningerne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Ser man i stedet på de 25 skoler, hvor underklassen er mest overrepræsenteret, så udgør overklassens og den højere middelklassens børn omkring 3 pct. af eleverne, mens børn af underklassen udgør knap halvdelen af eleverne. Der er altså meget stor forskel på elevsammensætningen på disse 25 skoler sammenlignet med de 25 skoler vist i tabel 6.

Tabel 7. Gennemsnitlig fordeling af børn i de 25 skoler, hvor underklassens børn er mest overrepræsenterede

	Andel	Antal
Overklasse + høj. middel	3,7	30
Middelklasse	15,8	129
Arbejderklasse	31,4	256
Underklasse	49,1	400
I alt	100,0	815

Anm: Kun 14-årige (ultimo året) indgår i beregningerne. Efterskoleelever indgår ikke i beregningerne. Kun skoler med minimum 16 elever (14-årige) er taget med i beregningerne. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Karakterer opdelt på sociale klasser

I tabel 8 og 9 er karaktergennemsnittet ved folkeskolens afgangsprøve vist opdelt på de sociale klasser.

Af tabel 8 ses det, at overklassens og den højere middelklassens børn lå omkring et karakterpoint over middelklassens børn, som igen ligger ca. et karakterpoint over arbejderklassens børn, som igen ligger et karakterpoint over underklassens børn. Samlet er der en forskel i karakterer på 3-4 point mellem overklassen og underklassen i 2009.

Man skal være opmærksom på, at karaktererne i 2002/2003 er givet i den gamle 13-skala og omregnet til 7-trins skalaen med de officielle omregningsregler.

Tabel 8. Karaktergennemsnit i 2002/2003

	Dansk	Matematik
Overklassen	6,9	7,0
Høj. middelklasse	7,1	7,2
Middelklassen	6,3	6,2
Arbejderklassen	5,5	5,2
Underklassen	4,5	4,0
I alt	5,9	5,7

Anm: 7-trinsskalaen er brugt til angivelse af karaktererne, og der er brugt den officielle omregning fra 13-skalaen. Kun folkeskolens afgangsprøve (FSA) er taget med i beregningerne.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Tabel 9. Karaktergennemsnit i 2009/2010

	Dansk	Matematik
Overklassen	7,4	8,8
Høj Middelklasse	7,4	8,7
Middelklassen	6,4	7,5
Arbejderklassen	5,5	6,3
Underklassen	4,7	4,9
I alt	6,0	7,0

Anm: 7-trinsskalaen er brugt til angivelse af karaktererne. Kun folkeskolens afgangsprøve (FSA) er taget med i beregningerne.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre